

Europejski islam: czy to możliwe?

„Europejskim islamem” nazywa się zazwyczaj ideę, że muzułmanie na Zachodzie stopniowo rozwiną nową interpretację islamu, bardziej kompatybilną z nowoczesnością w tak ważnych kwestiach, jak problem płci czy praw jednostki.

Wielu muzułmanów na Bliskim Wschodzie twierdzi, że biorąc pod uwagę różne palące problemy w społecznościach muzułmańskich, jedynie europejski islam może być remedium dla globalnej społeczności muzułmańskiej. Duża część wewnętrznego islamskiego dialogu od końca dziewiętnastego wieku dotyczyła debaty o europejskim islamie.

Czy realistycznie jest oczekiwać narodzin europejskiej interpretacji islamu w przewidywalnej przyszłości?

Dzisiaj nie jest to prawdopodobne, ponieważ muzułmanie na kontynencie przede wszystkim starają się zachować i przekazywać religijne interpretacje, które przywieźli z krajów swojego pochodzenia.

Idea europejskiego islamu przekracza kwestię kulturowej adaptacji – to rozwinięcie nowej jego interpretacji w odniesieniu do prawa i teologii, w zgodzie z europejską kulturą i intelektualną trajektorią. W praktyce oznaczałoby to, że muzułmanie radykalnie zmienią swoje tradycyjne rozumienie islamu.

Z historycznego punktu widzenia było wiele interpretacji islamu. Na przykład, nie-Arabowie z Centralnej Azji rozwinęli alternatywną tradycję hanaficką, która znacząco różni się od interpretacji aszaryckiej, odzwierciedlającej kulturę arabską. Oczekuje się, że europejski islam będzie takim zróżnicowaniem, nową ideą, dostosowującą islam do kultury europejskiej.

Jednak, jak już wspomniano, muzułmanie w Europie w większości są zainteresowani przekazywaniem i ochroną własnej interpretacji islamu. Jest to źródłem dwóch powiązanych ze sobą komplikacji. Po pierwsze, nie ma szansy, żeby interpretacje islamu przywiezione z różnych krajów Bliskiego Wschodu osiągnęły sukces w Europie. Co gorsza, po drugie, to właśnie ta interpretacja religijna odgrywa kluczową rolę, pośród wielu innych czynników, w tworzeniu się muzułmańskich gett. Standardowa interpretacja islamu u europejskich muzułmanów, zwykle mająca swoje źródła w kraju Bliskiego Wschodu, takim jak Turcja czy Maroko, nie sprzyja interakcjom dnia codziennego z innymi Europejczykami.

CYTAT

Jest to religijna interpretacja z korzeniami w późnych latach dwudziestego wieku, w której rytuał stoi ponad wartościami. Każe ona muzułmanom troszczyć się o każdy symboliczny element, taki jak chusty dla kobiet, to, co się je i to, czego się słucho. W rezultacie taka rytualna interpretacja staje się ograniczeniem – nie pomaga muzułmanom łatwo nawiązywać znajomości z niemuzułmanami. Taki islam definiuje religijność jako życie zgodne z rytuałami. Zatem praktykujący muzułmanin ma niewielkie szanse w życiu codziennym socjalizować się z Europejczykami, bo nowoczesne życie europejskie opiera się na indywidualnej wolności.

W rezultacie interakcja pomiędzy muzułmanami i niemuzułmanami w Europie w większości ma miejsce poprzez różne ceremonialne wydarzenia, takie jak konferencje czy inne programy. Takie ceremonialne interakcje dowodzą słabych codziennych relacji pomiędzy obiema społecznościami.

Kluczowa jest rola zorganizowanych ruchów islamskich w Europie, mających swoje korzenie w różnych krajach muzułmańskich. Wielu muzułmanów europejskich ma z tymi islamskimi ruchami różnorodne powiązania, jednak żadnej z tych grup nie przychodzi do głowy rozwijanie islamu europejskiego.

Częścią problemu jest ubóstwo intelektualne kluczowych osobowości, inspirujących europejskich muzułmanów, ale mających słabe powiązania z europejskimi debatami intelektualnymi. Ich podstawowym zainteresowaniem jest raczej konsolidowanie wyznawców wokół tożsamości grupy i jej interesów.

Kwestia kobiet jest ważną sprawą w tej debacie. Uczciwie mówiąc, nawet podejście umiarkowanych grup islamskich do kobiet jest na granicy europejskich standardów. W praktyce wielu muzułmanów w Europie dzisiaj żyje według patriarchalnych zasad swoich interpretacji religijnych. Osoby marzące o jakimś rodzaju europejskiego islamu powinny rozwinąć nową teorię islamu, która pomogłaby muzułmankom w Europie.

Na koniec jest jeszcze problem mesjanistycznej mentalności u pobożnych muzułmanów europejskich. Odzwierciedlając misyjny aspekt islamu, religijni muzułmanie na kontynencie pielęgnują ideę głoszenia islamu Europejczykom. Nie ma w tym wielkiego problemu, jednakże muzułmanie ignorują fakt, że społeczeństwa europejskie należą do najbardziej rozwiniętych, zatem idea nauczania ich islamu jest przez nich odbierana jak religijna arogancja.

Brakującym elementem jest tu islamska skromność, która na pierwszym miejscu stawiałaby uczenie się od Europejczyków. Europejski islam jest możliwy tylko na fundamencie wymiany idei między muzułmanami i Europejczykami – tymczasem większość religijnych muzułmanów tkwi chyba w złudnym przekonaniu, że ich interpretacja religii ma moc rozwiązania wszystkich problemów Europy.

Gökhan Bacık

Autor jest wykładowcą nauk politycznych na Uniwersytecie Pałackiego w Ołomuńcu. Zajmuje się Bliskim Wschodem, islamem i polityką Turcji.

Portal Ahvalnews prowadzony jest przez Turków żyjących na

uchodźstwie, przeciwników Erdogana, lecz niezwiązanych z gulenistami. Redaktor naczelny, Yavuz Baydar, emigrował w 2016 r., wcześniej pracował w publicznym radiu w Szwecji oraz dla BBC. Jest komentatorem „Suddeutsche Zeitung”.

Tłumaczenie Grażyna Jackowska na podst.: <https://ahvalnews.com>

Opinie autorów artykułów nie muszą być zgodne z poglądami redakcji Euroislamu.